

КЛАСИЧНИЙ
ПРИВАТНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ

ISSN 1992-5786

ПЕДАГОГІКА ФОРМУВАННЯ
ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ У ВИЩІЙ
І ЗАГАЛЬНООСВІТНІЙ ШКОЛАХ

Збірник наукових праць

Випуск 65

2019

Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах

2019 р., № 65, Т. 1

Збірник наукових праць

Головний редактор:
Сущенко А. – доктор педагогічних наук, професор
Заступник головного редактора:
Сущенко Л. – доктор педагогічних наук, доцент

Редакційна колегія:
Бесараб А. – доктор наук із соціальних комунікацій, доцент;
Дяченко М. – доктор педагогічних наук, доцент;
Захаріна Є. – доктор педагогічних наук, доцент;
Іваницький О. – доктор педагогічних наук, професор;
Кравченко В. – доктор педагогічних наук, доцент;
Мазін В. – доктор педагогічних наук, доцент;
Сущенко Т. – доктор педагогічних наук, професор.

Іноземні члени редакційної колегії:
Олександр Скалій – доктор філософії (Республіка Польща);
Цісюань Вей – доктор філософії (Китайська Народна Республіка).

Технічний редактор: Н. Кузнєцова
Дизайнер обкладинки: А. Юдашкіна

Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній
школах : зб. наук. пр. / [редкол.: А.В. Сущенко (голов. ред.) та ін.].
Запоріжжя : КПУ, 2019. Вип. 65. 140 с. Т. 1.

виходить шість разів на рік

Сайт видання:

www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua

Засновник:
Класичний приватний університет
Свідоцтво Міністерства юстиції України
про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 15844-4316Р від 16.10.2009 р.

Видавець:
Класичний приватний університет
Свідоцтво Державного комітету
інформаційної політики, телебачення
та радіомовлення України
про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 3321 від 25.11.2008 р.

*Входить до Переліку фахових видань,
в яких можуть публікуватися результати
дисертаційних робіт на здобуття наукових
ступенів доктора і кандидата наук з педагогічних
наук, на підставі Наказу МОН України
від 29.12.2014 № 1528 (Додаток 11).*

*Журнал включено до міжнародної
наукометричної бази Index Copernicus International
(Республіка Польща)*

Видання рекомендовано до друку
та поширення через мережу Internet
Вченою радою
Класичного приватного університету
(протокол № 10 від 26.06.2019 р.)

Усі права захищені.
Повний або частковий передрук і переклади дозволено
лише за згодою автора і редакції.
При передрукуванні посилання на збірник наукових праць
«Педагогіка формування творчої особистості
у вищій і загальноосвітній школах»
обов'язкове.

Редакція не обов'язково поділяє думку автора
і не відповідає за фактичні помилки,
яких він припустився.

Адреса редакції:
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 706.
Телефон/факс: +38 098 24 61 364.

Здано до набору 20.06.2019.
Підписано до друку 05.07.2019.
Формат 60*84/8. Цифровий друк. Наклад 150 пр.

ISSN 1992-5786

© Класичний приватний університет, 2019

<i>В. І. Степаненко</i> НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФІЛАКТИКИ ПОВЕДІНКОВИХ ДЕВІАЦІЙ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ.....	129
<i>Т. Г. Цуркан, Н. Жмурчик</i> ФОРМУВАННЯ ПРОЕКТНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ШКОЛИ.....	132
<i>О. О. Чорна</i> РОЛЬ ТА МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ РОБОТИ З КАЗКОЮ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ.....	136

О. О. Чорна

кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри англійської мови
Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

РОЛЬ ТА МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ РОБОТИ З КАЗКОЮ НА УРОКАХ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОЇ МОТИВАЦІЇ НАВЧАННЯ

У статті розкрито роль та методичні прийоми роботи з казкою на уроках англійської мови та показано, що саме казка є змістовною основою навчання і надає широкі можливості, є засобом формування позитивної мотивації навчання. Порівнюючи казку з іншими літературними жанрами, можна з впевненістю сказати, що саме в ній міститься вимисел, який надає їй фантастичності. Дитина молодшого шкільного віку, слухаючи казку, співчуває її персонажам, переживає. Самостійна творча діяльність дітей народжує фантазію, здатність до співпереживання її уяви. Вчитель може не лише спиратися на досвід дітей, але й брати до уваги їхню фантазію. Казка є поетичним вимислом, хоча її зв'язок із дійсністю незаперечний, що визначає характер її сюжету, образів, деталей оповідання, змісту, а також мову казки.

Формування мотивації є однією з найважливіших цілей розвиваючого аспекту. Саме в молодший шкільний період педагогом повинна бути сформована стійка мотивація до подальшого вивчення іноземної мови. Викладання іноземної мови на сучасному етапі містить комунікативний підхід, який займає провідну позицію, а інтерактивна природа спілкування є його суттю. Комунікативна компетенція та способи її досягнення є найбільш актуальними поміж проблем експериментально й теоретично розв'язувальних методик викладання іноземних мов.

Казка є змістовною основою для широкого навчання. Розвиваючий аспект навчання є провідним на ранньому етапі навчання, адже саме на першому році навчання відбувається освоєння багатьох найважливіших здатностей та здійснюється їхній початковий розвиток. Для рішення розвиваючих завдань казка є найкращим матеріалом. Казки є підґрунтям для розвитку особистості. Уявлення про іноземну мову як про засіб спілкування формує у дітей навички говоріння. Казка є складовим компонентом процесу оволодіння іноземною мовою.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів ролі казки під час вивчення іноземної мови. У подальших студіях варто зосередити увагу на тому, що методичні прийоми роботи з казкою закріплюють фонетичний, лексичний і граматичний матеріал.

Ключові слова: казка, початковий етап, методи, методичні прийоми, комунікативний підхід.

Постановка проблеми. Формування мотивації є однією з найважливіших цілей розвиваючого аспекту. Саме в молодший шкільний період педагогом повинна бути сформована стійка мотивація до подальшого вивчення іноземної мови. Викладання іноземної мови на сучасному етапі містить комунікативний підхід, який займає провідну позицію, а інтерактивна природа спілкування є його суттю. Комунікативна компетенція та способи її досягнення є найбільш актуальними проблемами методики викладання іноземних мов.

Аналіз основних джерел і публікацій. Роль та методичні прийоми роботи з казкою на уроках англійської мови охарактеризовано в наукових розвідках В.Г. Асеева, М. Б. Беркинблита, А.В. Петровського, Л.С. Выгодського, Т.В. Зеленкова, А.Н. Леонтьева, В.А. Проппа та інших.

Мета статті – розкрити, що саме заняття, яке побудоване на основі казки, завжди привертає більшу увагу учня, ніж те, яке містить лише сірий, одноманітний матеріал. Саме казка іноземною мовою дає педагогові більшу можли-

вість зробити з дітей добровільних помічників у пошуках знань.

Виклад основного матеріалу. Починаючи з раннього віку казка входить у життя кожної дитини і залишається з нею все дитинство, отже, можна сказати, що саме казка є провідником по світу казкових героїв і надає дитині перші уявлення про різні явища. Аналізуючи праці психологів, можна з легкістю сказати, що діти саме в молодшому шкільному віці здатні сприймати та засвоювати величезну кількість інформації. Це означає, що дитина в ранньому віці засвоює велику кількість знань, але їй у цьому потрібно допомогти, мотивувати та стимулювати до вивчення іноземної мови, зокрема англійської. Починати навчання корисно з використання мовного матеріалу, що є традиційним підходом до вивчення іноземної мови. Робота вчителя повинна бути спрямована на комунікативне спілкування, передачу знань з англійської мови, вчитель повинен розвивати мовні навички дітей, розширювати лексичний матеріал через цікаві форми навчання. Цей процес нерозривно

пов'язаний з активністю дітей. Дитина повинна почувати потребу у вивченні мови, мати передумови для задоволення цієї потреби. Основними джерелами є мотивація і бажання. Звичайно, у школярів присутня висока мотивація вивчення англійської мови [7, с. 223].

Порівнюючи казку з іншими літературними жанрами, можна з впевненістю сказати, що саме в ній міститься вимисел, який надає їй фантастичності. Зміст казки, з описом чудес, зустрічі з незвичайними персонажами, що володіють чудодійною силою, приковує до себе увагу дітей, задовольняючи певні потреби віку: потребу в перевтіленні, інтерес до всього невідомого та незвичайного, таємничого, яке дитина відчуває в казці. Дитина молодшого шкільного віку, слухаючи казку, переймається її героями, співчуває персонажам. Самостійна творча діяльність дітей народжує фантазію, здатність до співпереживання й уяви. Казка є поетичним вимислом, хоча незаперечний її зв'язок із дійсністю, реальним життям, що визначає характер її сюжету, образів, деталей оповідання, її змісту, а також мову казки. Вимисел у казці будується, як правило, на заснованому на дійсності підґрунті. Кожна казка містить у собі картинку реалістичного життя. Автор казки говорить із маленьким слухачем про життєві ситуації, про різні етапи в житті героїв, у казці розкривається почуття любові, зради, почуття вдячності та багато іншого.

Тісний зв'язок життя та казки дозволяє дітям через різні ситуації одержувати досвід, мовний та соціальний, який буде корисним для них у подальшому житті.

Казка є змістовною основою для широкого навчання. Розвиваючий аспект є провідним на ранньому етапі навчання, адже саме на першому році навчання відбувається освоєння багатьох найважливіших здатностей. Для рішення розвиваючих завдань казка є найкращим матеріалом.

Формування мотивації є однією з найважливіших цілей розвиваючого аспекту. Саме в молодший шкільний вік педагогом повинна бути сформована стійка мотивація до подальшого вивчення іноземної мови. Казка є мотиваційною основою до оволодіння іноземною мовою. Іноземна мова дозволяє дитині проникнути в неймовірний сюжет казки, познайомитися з головними та другорядними героями, які представлені в ній. Заняття, яке побудоване на основі казки, завжди привертає більшу увагу. Казка іноземною мовою дає можливість педагогові зробити з дітей добровільних помічників у пошуках знань. Важливою метою розвиваючого аспекту є формування вмінь спілкування. У молодшому шкільному віці в дітей формується особистісне, індивідуально-рольове, ділове спілкування. Казка іноземною мовою завжди викликає в дітей потребу в спілкуванні, тому що її зміст відповідає інтересам дітей і потребам їхнього віку [7, с. 112].

Саме через раннє залучення до казки іноземною мовою в дітях розвивається інтерес до життя народів інших країн. Діти відчувають позитивні емоції, що дозволяє запобігти виникненню почуття недовіри, ворожості.

Пізнавальному аспекту приділяється значне місце в молодшому шкільному віці. У дитини формується й реалізується пізнавальний інтерес до культури країни, мова якої вивчається. Казка є багатим джерелом, з якого дитина може отримувати важливі знання, і містить у собі культурну спадщину країни. Навчання, яке засноване на казці, дає можливість вивчити елементи загальнонаціональної культури. У казках завжди яскраво виражений соціокультурний компонент. У дітей існує інтерес до всього нового. У молодших школярів формується й реалізується пізнавальний інтерес до іноземної культури. Діти отримують знання про культурну спадщину країни, мову якої вивчають (історичні відомості, географічні відомості, інформацію про людей та однолітків, про побут, традиції, інтереси, про музику, живопис, свята, одяг, захоплення, символіку). Пісні, вірші, лічилки, різні ігри, також як і казка, мають навчальну мету як основу навчання спілкуванню іноземною мовою.

Вчитель ставить завдання перед учнями, і вони ефективно користуються казкою під час вирішення завдань навчального аспекту. Уявлення про іноземну мову як про засіб спілкування формують у дітей навички говоріння. Казка є складовим компонентом процесу оволодіння різними навичками та вміннями. Процес, за якого формуються навички говоріння, спрямований на розвиток готовності учня до спілкування, і нам на допомогу приходить казка. Залучати дітей до процесу спілкування потрібно через казку, бо саме через неї учень усвідомлює важливість спілкування. Казки у своїй основі можуть бути побудовані на різних ситуаціях ігрового чи рольового спілкування, діалогах, сюжетно-рольових іграх. Таким чином, казка є необхідним матеріалом для залучення її як змістовної основи навчання у шкільному віці. Казка має дуже цінний навчальний матеріал, і саме навчання, яке базуватиметься на її основі, матиме позитивний результат. По-перше, казка сприяє формуванню мотивації навчання; по-друге, підвищує виховні й освітні можливості іноземної мови; по-третє, є прекрасним засобом навчання іноземному спілкуванню.

Викладання іноземної мови на сучасному етапі має комунікативний підхід, який займає провідну позицію, а інтерактивна природа спілкування є його суттю. Комунікативна компетенція та способи її досягнення є найбільш актуальним поміж проблем експериментально й теоретично розв'язувальних методикою іноземних мов.

Комунікативна компетенція та її сучасні інтерпретації у сфері викладання іноземних мов

визначаються американським вченим Д. Хаймза: «Комунікативна компетенція – це те, що потрібно знати мовцям для здійснення комунікації в культуро значимих обставинах».

Опанування комунікативною компетенцією є досить-таки непростим. Ось чому важливим завданням для учителів є створення уявлених й реальних ситуацій спілкування на уроці іноземної мови.

Вчитель також має неопосередковане відношення до залучення школярів до культурних цінностей різних народів, а особливо тих країн, мова яких вивчається у школі. Велике значення має ілюстрований текст або звичайний текст з ілюстраціями до нього. Беручи до рук сучасні підручники з іноземної мови, безсумнівно можна заявляти, що в них міститься велика кількість корисної інформації, красназвничий матеріал.

Вчитель повинен не забувати ні на хвилину про наочність та методи роботи з казкою, про традиції та життя англословних країн. Використання казки на уроках сприяє індивідуалізації навчання й розвитку вмотивованості мовної діяльності тих, кого навчають. Самомотивація як різновид мотивації казок на уроках іноземної мови ділиться на два види: самомотивація, коли казка цікава сама по собі, і мотивація, за допомогою якої учням розповідають про багато можливостей, які надає вивчення англійської мови [7, с. 57].

Навчальний процес повинен бути побудований так, щоб учень отримував задоволення від казки саме через розуміння мови, а не лише через цікавий сюжет. Перевагою казки також є і сила емоційного впливу. Ось чому головна увага повинна приділятися сформованості особистісного відношення учнів до прочитаного матеріалу. Успішно ця мета буде досягнута лише у процесі читання, яке відбуватиметься систематично, а також у процесі методично правильно організованого читання.

Ефективність використання казки під час мовленнєвого навчання залежить від багатьох факторів. Виділяються чотири етапи в навчанні усного мовлення у структурі заняття:

- 1) підготовчий – етап попереднього зняття мовних і лінгвокраїнознавчих труднощів;
- 2) сприйняття казки під час первинного читання, розвиток умінь сприйняття інформації;
- 3) контроль осмислення основного змісту;
- 4) розвиток усного мовлення та мовленнєвих навичок.

Повторне прочитання може передувати четвертому етапу.

Наприклад, такий варіант роботи з казкою:

1. Підготовча робота.

На початку уроку вчитель називає казку і пропонує учням поміркувати, що буде лежати в її основі. Наступним етапом є введення нової лексики, без якої неможливо бути досягти мети активного розуміння прочитаного матеріалу. Ознайомлення

з новою лексикою відбувається перед читанням нового матеріалу.

Фразеологізми також не залишаються без уваги. Проводиться коментування країнознавчого матеріалу.

2. Сприйняття казки (вроздріб). Перед початком читання кожної частини чи розділу учні одержують перелік питань, які в подальшій роботі покажуть, наскільки добре учень оволодів прослуханим матеріалом:

«Назвати головних героїв».

«Ваше відношення до них?».

«Роль головного героя в казці?».

3. Третій етап – перевірка, наскільки добре учень зрозумів матеріал.

Спочатку учитель ставить учням запитання перед читанням матеріалу, далі пропонується використати вправи різного типу: «Оберіть правильну відповідь», «Розташуйте речення згідно з логічною послідовністю» та багато іншого.

4. Розвиток умінь і навичок усного мовлення. Стимулювання комунікативного говоріння відбувається за допомогою різних завдань:

«Обіграйте між героями діалог».

«Зробіть опис головного героя».

«Охарактеризуйте поведінку головних героїв».

Певним характером наділені герої казок, які діють у конкретних умовах. Відсутність надлишкової інформації дає можливість однозначної семантизації мовленнєвого матеріалу зображенням-малюнком. У цьому полягає одна з переваг казки перед складним літературним твором. Психологами встановлено, що карикатури упізнаються дітьми набагато швидше, ніж фотографії того ж самого предмета, тому що на фотографії міститься багато непотрібної інформації.

Саме через казку існує можливість проникнути в суть реальних мовлень й явищ і за допомогою простої наочної форми донести до учнів інформацію. У діалогах, які містяться в казках, є вся необхідна мовленнєва інформація для того, щоб побудувати казку в послідовності етапів. Відтворення типових ситуацій спілкування («Знайомство», «У гостях», «Заняття спортом» і т.д.) дозволяє вчителю стимулювати учнів до активної мовної діяльності.

Безсумнівними перевагами казок є:

- 1) автентичність;
- 2) інформативна насиченість;
- 3) концентрація мовних засобів;
- 4) емоційний вплив на тих, кого навчають. І. т.д. [6, с. 332].

Ефективність навчання залежить від раціональної організації його процесу.

У структурі уроку можна виділити такі етапи:

1. Попередня робота, в якій міститься лінгвокраїнознавчий коментар, установка на розуміння. Наприклад, до того як прочитати казку «Пепі Довга Панчоха», повідомляються короткі біографічні відомості про автора цієї книги та його творчу діяльність.

2. Читання казки.
3. Перевірка на розуміння змісту з використанням питань до тексту.
4. Використання завдань для активізації мовленнєвого матеріалу:
 - 1) епізодичний розподіл казки;
 - 2) робота над епізодами із завданням мовленнєвого характеру;
 - 3) визначення, кому з героїв належать репліки, які виговорює вчитель;
 - 4) гра за ролями, вчитель розподіляє ролі серед учнів, а учні до їх інтерпретації.
5. Переказ змісту казки.

Усі вправи мають на меті не тільки закріплення прочитаного матеріалу, але й розширення мовленнєвого змісту учня. Мовна діяльність учнів є заключною частиною роботи, адже вони є учасниками говоріння в процесі інтерпретації казки, – ось чому потрібне максимальне розуміння прочитаного матеріалу.

Висновок. Таким чином, ретельно дослідивши роль та методичні прийоми роботи з казкою на уроках англійської мови, можемо прийти до висновку, що казка є змістовною основою навчання і представляє широкі можливості. Розвиваючий аспект є провідним на ранньому етапі навчання, оскільки на першому році навчання формуються основи багатьох найважливіших здатностей, здійснюється їхній початковий розвиток. Казковий матеріал є прекрасною основою для рішення розвиваючих завдань. Казки потрібні дітям, тому що вони є необхідним підґрунтям для розвитку особистості.

Перспективи подальших досліджень. Проведене дослідження не вичерпує всіх аспек-

тів ролі казки під час вивчення іноземної мови. У подальших студіях варто зосередити увагу на тому, що робота з казкою закріплює фонетичний, лексичний і граматичний матеріал.

Список використаної літератури:

1. Асеев В.Г. Мотивация поведения и формирование личности. Москва, 1976. С. 158.
2. Беркинблит М.Б., Петровский А.В. Фантазия и реальность. Москва : Политиздат, 1968. С. 128.
3. Витлин Ж.Л. Эволюция методов обучения иностранным языкам в XX в. Одесса, 1998. Вип. 2. С. 53–56.
4. Выгодский Л.С. Воображение и творчество в детском возрасте. Санкт-петербург, 1997. С. 96
5. Леонтьев А.Н. Деятельность. Сознание. Личность. Москва, 1982.
6. Пропп В.А. Исторические корни волшебной сказки. Москва, 1986. С. 332.
7. Пропп В.Я. Морфология сказки. Москва, 1969. С. 223, 112, 57.
8. Симановский А.Э. Развитие творческого мышления детей. Популярное пособие для родителей и педагогов. Ярославль : «Академия развития», 1996. С. 48.
9. Туник Е. Психодиагностика творческого мышления. Креативные тесты. Школьный психолог. 1997. С. 65.
10. Куштенко Л.Ю. Этимологический справочник учителя английского языка. Киев, 1997. С. 460.
11. Немов Р.С. Психология. В 3-х кн. Кн. 1: Общие основы психологии. Москва, 2000. С. 21.

Chorna O. The role and methods of teaching fairy tale stories in English language lessons as a means of forming positive motivation in studying

This article describes the role and methods of teaching fairy tale stories in English language lessons. It shows that fairy tale stories provide a meaningful basis for learning English by presenting a wide range of opportunities and forming a positive motivation for children

Beginning from an early age, a fairy tale influence the lives of every child and remains present through his/her childhood. We can say that fairy tale stories lead the world in children heroes and give the child the first notions about different values. It is useful to start learning by using linguistic material, which is a traditional approach to learning a foreign language at an early stage such as naming objects that surround the child directly in the classroom. The work of the teacher should be aimed at communicating clearly, the transfer of knowledge from the English language, develop the language skills of children and of course, to expand their lexical material through interesting forms of learning. In primary school children cognitive interest is formed and realized in foreign language culture. Children will acquire knowledge of the cultural heritage of the language they are studying i.e. historical data, geographic information, people and peers everyday life, traditions, interests, music, paintings, holidays, clothes, hobbies, symbols.

To involve children in the process of communication it is necessary to use a fairy tale story which will raise their interest and help in grasping the language in an effective way. Such tales can be based on different game or role communication, dialogues, story-role games. Thus, the fairy tale is a necessary material for its inclusion as a meaningful basis of education at primary school age.

The study does not exhaust all aspects and the role of the fairy tale including methodical techniques in learning a foreign language. Further studies should be focused on learning English by the fairy tale methodical techniques with introduced and fixed phonetics, lexical and grammatical material.

The educational process should be designed for students to enjoy the fairy tale, namely through understanding the language, not just through an interesting story. Fairy-tale material is a great basis for solving developmental tasks that children need because they are necessary basis for personal development.

Thus, we can conclude that fairy tale is a meaningful basis for learning and it presents great opportunities.

Key words: fairy tale, initial stage, methods, methodical techniques, communication, grasping the language.